

Aidat luonnonlaitumilla – mitä huomioida?

Sonja Partanen,
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus,
Helmi-suunnittelija, perinnebiotoopit

Sisältö

- Laiduntamisen suunnittelu
- Laidunalueen valinta
- Materiaalien valinta

Kuvat jollei muuten mainita Sonja Partanen

Kuva Jenni Pahkasalo

- Millaisia alueita on saatavilla? Kuinka kaukana tilasta ne sijaitsevat?
- Saatavilla oleva eläinmäärä ja –laji
- Laidunalueen koko –lohkoaitojen tarve?
 - erityisesti vasta peruskunnostetuilla ja suuremmilla laitumilla (yli 10 ha) sekä linnuston tai muun erityislajiston tarpeiden mukaan
 - alueet pienemmäksi → tasaisempi laidunnus ja lannan kertyminen
 - vaatii eläinten käsittelyä laidunkauden aikana
- Laiduntamisen lisäksi tehtävät toimenpiteet alueiden hoidon tavoitteiden saavuttamiseksi
 - esim. puuston käsittely, täydennysniitto

Laiduntamisen suunnittelu

Laidunpaine

Eläintiheys (eläimiä/ha) koko laidunkauden aikana eri tyyppisillä laitumilla

	Hieho < 1 v	Hieho > 1 v	Lihanauta < 1 v	Emolehmä + vasikka	Uuhi + 2,5 karitsaa	Hevonen
Viljelty laidun	7,5	4,8	3,6	2,5	10	3,9
Tuore niitty	2,0 – 2,5	1,0 – 1,8	0,9 – 1,2	0,5 – 0,8	2,0 – 2,5	1,0 – 1,4
Kuiva niitty	1,0 – 1,2	0,5 – 0,8	0,4 – 0,6	0,2 – 0,4	1,5 – 2,0	0,4 – 0,8
Rantaniitty	1,5 – 3,0	1,0 – 1,8	0,7-1,4	0,5 -1,0	2,0-4,0	0,8 - 1,6
Hakamaa	1,2 – 2,0	0,7 – 1,3	0,5 – 1,0	0,4 – 0,8	1,5 – 2,5	0,6 – 1,2
Metsälaidun	0,2 – 0,8	0,05 – 0,5	0,05 – 0,4	0,04 – 0,3	0,2 – 1,0	0,05 – 0,4

Eläintiheys (eläimiä/ha) on esitetty keskimäärin laidunkauden aikana. Suositeltavaa on, että eläintiheys on suurempi alkukesästä ja pienempi loppukesästä. Eläintiheys riippuu myös eläinten ravinnontarpeesta, eli niiden kasvutavoitteesta. Emolehmät ja uuhet laiduntavat jälkeläistensä kanssa. Hevosen ravinnontarve on laskettu ylläpidon tai kevyen työn perusteella.

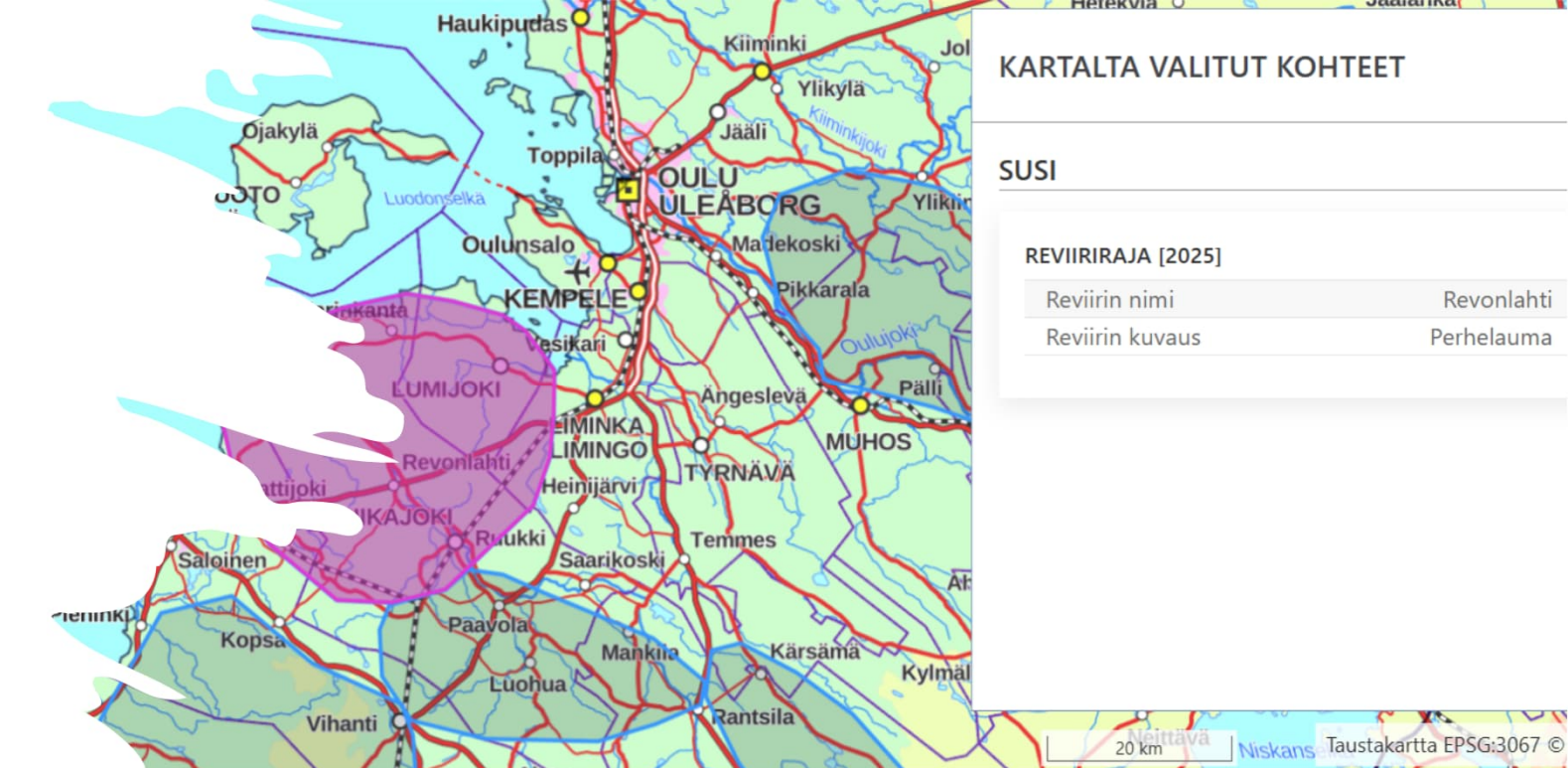
Alueen valinta

- Maanomistajan suostumus -- luonnonlaitumet usein muiden kuin laiduntajan omilla mailla
 - mitä alueella saa tehdä?
 - sovi vastuista myös laidunnuksen jälkeen
 - teiden käyttö ja kunnostusvastuut
 - onko alueella virkistys tai muuta käyttöä?
 - metsästys ja mökkiläiset, muut sidosryhmät?
- Rajoitukset NATURA2000 – ja YSA-alueilla, kaavat, infra
 - aluerajaukset esim. paikkatietoikkunassa – rauhoituspäätös ELYltä/maanomistajalta
 - lausunto/kuittaus ELY:ltä ennen toimenpiteiden aloittamista
 - toimita suunnitelma + kartat
 - uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat
 - maisematyöluja tarvittaessa
 - kaapelien ja vesiputkien yms. sijaintien selvittäminen aitalinjalla ja laidunalueella

Alueen valinta

- Sopiiko alue ympäristösopimukseen nyt tai voiko se kehittyä sellaiseksi? Esim.
 - kalliot/hiekkarannat/yhtenäiset varvikot?
 - vanhat laidunalueet/kesantopellot/perinnebiotoopit
 - laidunalueen ulottaminen myös kehityskelpoisille alueille, jos aidattavissa mukaan sujuvasti – korvaushoidosta mastokatselmuksen mukaan ja alueen kehittymisen tahdissa
 - peltolaidunten rajautuminen luonnonlaitumiin – laidunnus erillään
- Suurpetovahinkoalue?
 - tarve petoaidalle? verkkoaidan muokkaaminen jälkikäteen lisäämällä sähköt?
 - runsaasti vahinkoja – vaikuttaa sopimuskelpoisuuteen ja petoaitakorvauksen saamiseen

Alueen valinta

- Maasto-olot
 - aidan pystyttäminen ja vuosittainen huolto ja laidunnus
 - suunnittelu kartalla ja maastossa
 - maanmuotojen vaihtelu lisää materiaalitarvetta ja haastetta
 - vesistöihin rajautuvat laitumet
- aitalinjan suunnittelu ja merkintä maastossa:
 - yleensä kulmia on enemmän ja linjat kaartuvampia kuin peltolaitumilla – vaikuttaa materiaalien valintaan ja pystytyksen haastavuuteen
 - maastossa huomio maastokartalle merkitsemättömiin asioihin
 - matalat ojat/kuopat, sarkaojat ja isot kivet ja kallioinen maaperä
 - laitumen sisään jäävät aitaamista erilleen vaativat asiat

Materiaalien valinta

- Mitä kauempana laidun on tilasta, sitä varmatoimisempi/järeämpi aita yleensä halutaan
- Valitse materiaalit kohde- ja eläinlajikohtaisesti, myös sijainnilla väliä
 - huomioi tarve laiduneläinten mukaan – osa seikkailee herkemmin kuin toiset
 - myös eläinlajin vaihtumisen mahdollisuus aidan elinkaaren aikana
 - erilaisia rakennetarpeita yksityiskiinteistöllä vrs. julkinen paikka

Materiaalien valinta

- Lammasverkkoaita:
 - verkon korkeus
 - tolpan pituus ja järeys – 1/3 pituudesta maanpinnan alapuolelle
 - kiinnikkeiden valinta:
 - jos aita pitää purkaa laidunkauden päätteeksi ja asentaa uudelleen keväällä → valitaan usein naula
 - jos pysyvä aita → sinkilä/aspi
 - merenrantaan korroosiota paremmin kestävä metalliseosta (HT)
 - jos paljon suoria linjoja ja verkko kiristettävissä tiukalle → kulmarakenteiden ja porttien vahvuus tärkeä, verkko voi olla jämerämpi
 - jos paljon mutkittelua ja mäkisyttä → pieni tolppaväli ja verkon ”mukautuvaisuus” helpottaa asennusta, kulmien järeys ei ratkaiseva ilman vetoa

Materiaalien valinta

- Sähköaita

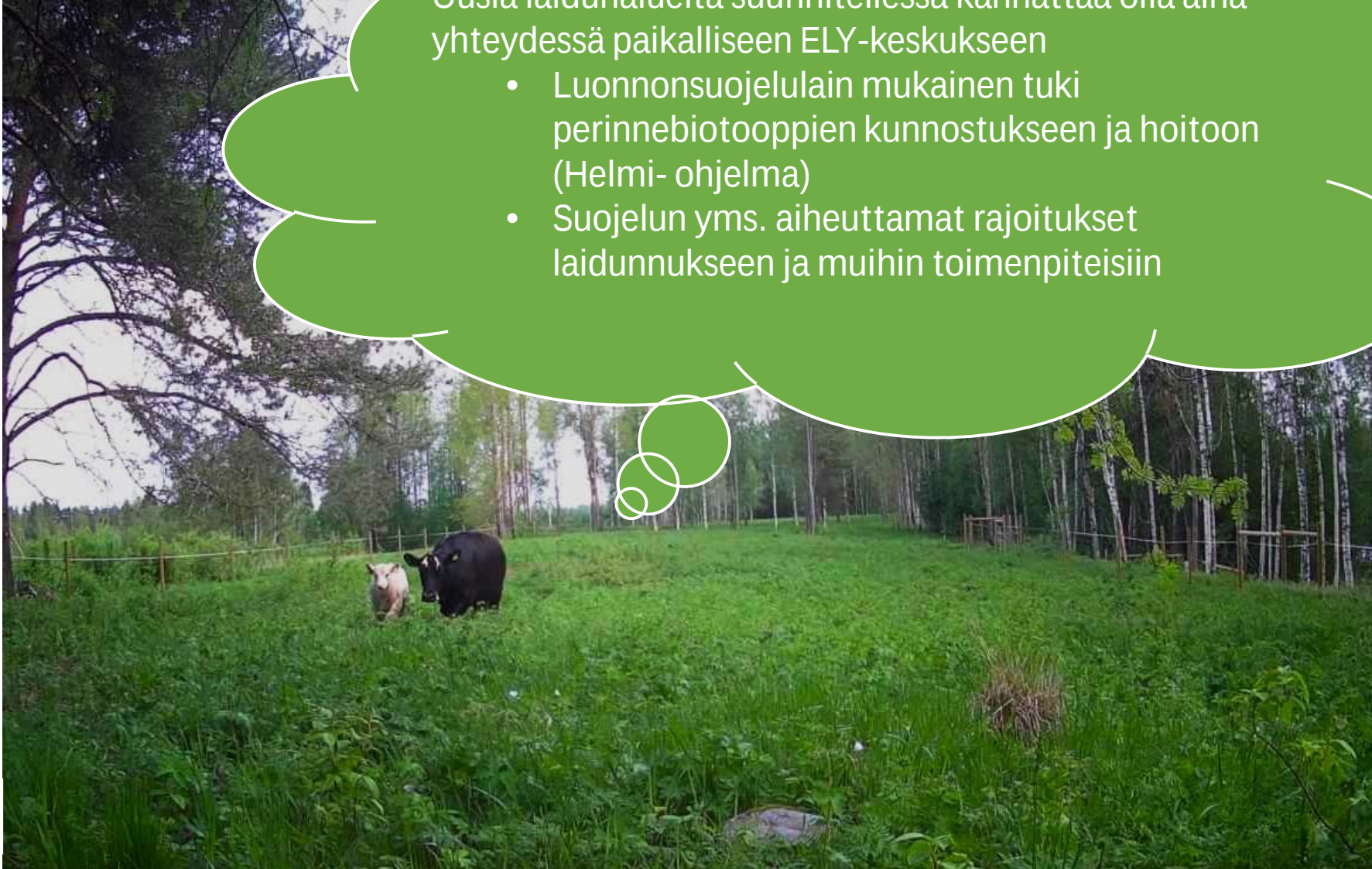
- alimman langan dilemma – kuinka usein ehtii kiittää aidan aluset vrs varmistaa eläinten pysyminen omilla puolillaan aita
 - petoaita erityisesti vaatii paljon työtä – alin lanka 20 cm korkeudessa
- sähköistys sopivan tehokkailla akkupaimenilla (ja akun lataus aurinkopaneelilla) -- yleensä riittävä pidemmillekin aidoille ja useammille kerroksille
 - tärkeää sähkönjohtavuuden varmistaminen materiaalivalinnoilla ja asiallinen asennus
 - johtimien sähkönvastus (ohmit) mahdollisimman pienet per metri
 - ei johtimien kosketuksia rakenteisiin tai maahan
 - riittävä maadoitus ja sen sijoitus oikeaan paikkaan
 - liitokset asianmukaisista materiaaleista
 - kipinät ja napsutus huono merkki

Kiitos!

Uusia laidunalueita suunnitellessa kannattaa olla aina yhteydessä paikalliseen ELY-keskukseen

- Luonnonsuojelulain mukainen tuki perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon (Helmi- ohjelma)
- Suojelun yms. aiheuttamat rajoitukset laidunnukseen ja muihin toimenpiteisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

1.1.2026 alkaen

Elinvoimakeskus

